

FINANSMINISTERIET

De ekonomiska konsekvenserna av EU:s sanktioner mot Ryssland och Rysslands motsanktioner

September 2014

FINANSMINISTERIET
PB 28 (Snellmansgatan 1 A) 00023 STATSRÅDET
Telefon 0295 16001 (växeln)
Internet: www.finansministeriet.fi
Layout: Anitta Tärkkän /FM, informationen

Helsingfors 2014

Förord

Kanslichefsmötet tillsatte den 18 augusti 2014 en arbetsgrupp som fick till uppgift att utreda de ekonomiska konsekvenserna av EU:s sanktioner mot Ryssland och Rysslands motsanktioner före budgetmanglingen. Finansministeriet, Finlands bank, arbets- och näringsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, kommunikationsministeriet, utrikesministeriet, statsrådets kansli och Statens ekonomiska forskningscentral har deltagit i arbetet. Finansrådet Markku Stenborg från finansministeriets ekonomiska avdelning var sekreterare för arbetsgruppen.

Arbetsgruppen överlämnar sin rapport åt regeringen den 27 augusti 2014.

Markus Sovala,
överdirektör, arbetsgruppens ordförande

Innehåll

De ekonomiska konsekvenserna av EU:s sanktioner mot Ryssland och Rysslands motsanktioner	5
Sammanfattning	7
EU:s ekonomiska sanktioner.....	8
Rysslands importförbud	8
Sanktionernas konsekvenser för livsmedelsproduktionen och lantbruket	8
Konsekvenserna av motaktionerna för den övriga företagssektorn	9
Direkta ekonomiska konsekvenser av de begränsande åtgärderna och motsanktionerna –FM:s ekonomiska avdelnings bedömning.....	9
Direkta ekonomiska konsekvenser av de begränsande åtgärderna och motsanktionerna –Finlands banks bedömning.....	10
Sanktionernas indirekta konsekvenser – FM:s ekonomiska avdelnings bedömning.....	11
Den ekonomiska situationen i Ryssland – FM:s ekonomiska avdelnings bedömning.....	12
Den ekonomiska situationen i Ryssland – Finland Banks bedömning.....	12
Rysslands motsanktioner – VATT:s analys	13
Riskscenario	13
Mer information	14

De ekonomiska konsekvenserna av EU:s sanktioner mot Ryssland och Rysslands motsanktioner

- ▶ Oberoende av sanktionerna har den ekonomiska tillväxten i Ryssland avtagit sedan 2013 och detta har avspeglats på utvecklingen av den finska ekonomin.
- ▶ Till följd av exportförbudet som Ryssland införde i början av augusti minskar Finlands export av livsmedel till Ryssland till under en fjärdedel av den normala. De största omedelbara effekterna drabbar mjölksektorn.
- ▶ Trots att sanktionerna som införts av EU och en del andra länder och Rysslands importförbud har betydande inverkan på utsikterna för vissa företag och sektorer, är de direkta konsekvenserna för Rysslands och dess handelspartners totala ekonomiska aktivitet små.
- ▶ Enligt en prognos från FM:s ekonomiavdelning (EA) är utvecklingen av den ryska BNP -1 procent och importen -9 procent 2014 och nolltillväxt 2015. Finlands Banks publicerar sin prognos för Ryssland något senare och den torde bli något mer positiv.
- ▶ Enligt EA:s analys har det ryska importförbudet en kumulativ direkteffekt på BNP på cirka 0,1 procent och en marginell effekt på arbetslösheten. Den avtagande tillväxten i Ryssland minskar Finlands totalproduktion 2014–2015 med sammanlagt cirka 0,5 procent och ökar arbetslösheten före utgången av 2015 med cirka 0,2 procentenheter jämfört med prognosen från december 2013. Dessa effekter kommer att inkluderas i den prognos som utarbetas som budgetunderlag (publiceras 15.9.2014).
- ▶ Enligt Finlands Banks analyser minskar Rysslands importförbud Finlands totalproduktion 2014 med cirka 0,1 procent och enligt VATT med 0,01 procent. Med beaktande av den avtagande ekonomiska utvecklingen i Ryssland överlag, uppskattar Finlands Bank den negativa effekten på tillväxten till cirka 0.2 procent för innevarande år.
- ▶ Även i ett riskscenarium – där den ryska ekonomin drabbas av en allvarlig recession från senare hälften av 2014 till 2016 och importen minskar med cirka en tredjedel jämfört med nivån 2013 – har den ekonomiska avmattningen i Ryssland inga avgörande effekter på den övergripande ekonomiska bilden i Finland.

Sammanfattning

Den ekonomiska tillväxten i Ryssland har avstannat bland annat på grund av den långsamma förnyelsen av landets ekonomiska system. Oljepriset ligger högt, men i motsats till tidigare år ger det inte tillväxt på grund av kapacitetsbrist och otillräckliga investeringar. Därmed verkar det inte som om Ryssland kommer att lyckas med den tillväxtstrategi som kännetecknar ekonomier under utveckling, där intäkter som baserar sig på förmånlig arbetskraft och rikliga naturtillgångar investeras i produktion med högre förädlingsvärde på ett tillväxtgenererande sätt. Rubeln började försvagas redan sommaren 2013 när den amerikanska centralbanken meddelade att den eventuellt stramar åt finanspolitiken under en viss tid. Under det senaste halvåret har den ökande geopolitiska osäkerheten höjt räntorna i Ryssland, försvagat rubeln, höjt inflationen samt minskat investeringarna och importen.

Trots att västländernas sanktioner och Rysslands importförbud har en klart negativ inverkan på utsikterna för vissa företag och sektorer, är deras effekter för Rysslands och dess handelspartners totala ekonomiska aktivitet ändå obetydliga. Sanktionerna berör ett begränsat antal produkter. Dessutom kan ryska staten och centralbanken till exempel stöda det sanktionsdrabbade banksystemet och därigenom upprätthålla kreditgivningen.

Enligt FM:s prognos är utvecklingen av den ryska BNP -1 procent och importen -9 procent 2014 och nolltillväxt 2015. Denna försvagade tillväxt i Ryssland minskar Finlands BNP 2014–2015 med cirka en halv procent jämfört med prognosen från FM:s ekonomiavdelning i december 2013. Den därav följande aktivitetsminskningen höjer arbetslöshetsgraden med cirka 0,2 procentenheter före utgången av 2015. Det ryska importförbudet har en direkt effekt på BNP på cirka 0,1 procent och en marginell effekt på arbetslösheten. I Ekonomiska avdelningens prognos som publiceras den 15 september 2014 beaktas importförbudet effekter på totalekonomin.

Finlands Bank ger ut sin prognos för Ryssland något senare. Prognosen bygger på färskare statistik och är enligt preliminära uppgifter en aning ljusare, förutsatt att andra faktorer som påverkar den ekonomiska utvecklingen inte försvagas. Enligt Finlands Banks analyser skulle importförbudet som Ryssland införde i början av augusti minska Finlands BNP 2014 med cirka 0,1 procent, medan den negativa effekten enligt VATT:s analys är 0,01 procent. Med beaktande av den avtagande ekonomiska utvecklingen i Ryssland överlag, uppskattar Finlands Bank den negativa effekten på tillväxten till cirka 0,2 procent för innevarande år.

I ett riskscenario, där den ryska ekonomin drabbas av en allvarlig recession från senare hälften 2014 till 2016 och importen minskar med cirka en tredjedel jämfört med nivån 2013, har den ekonomiska avmattningen i Ryssland inga avgörande effekter på den övergripande ekonomiska bilden i Finland. En kumulativ ytterligare minskning av BNP skulle stanna på cirka en procent före 2016.

Till följd av Rysslands importförbud beräknas Finlands livsmedelsexport till Ryssland minska till under en fjärdedel av den normala exporten. De största omedelbara effekterna drabbar mjölkprodukter. År 2013 stod mjölkprodukterna för över 80 procent av vår livsmedelsexport till Ryssland. Andra sektorer som drabbas av importförbudet är kött- och fisksektorerna.

Genom de omedelbara effekterna på livsmedelsexporten riktas trycket vidare på lantbruksproduktionen i vårt land. Speciellt inom mjölksektorn kan den minskade åtgången leda till sänkning av producentpriserna och sämre lönsamhet.

EU:s ekonomiska sanktioner

Europeiska unionen har sedan mars successivt skärpt sina sanktioner mot Ryssland med anledning av läget i Ukraina, först genom att frysa tillgångar och meddela reseförbud för vissa personer och sammanslutningar. Senare fattade EU beslut om att begränsa ryska statligt ägda finansinstituts tillträde till finansmarknaden och EU-medborgare förbjöds att investera i ryska statliga finansinstituts obligationer, börslistningar och andra finansiella instrument.

Dessutom införde EU begränsningar i specifika sektorer. Därmed förbjöds import och export av försvarsmateriel samt export av produkter med dubbla användningsområden när de ska användas militärt. Produkter som går till ryska armén anses automatiskt vara avsedda för militärt bruk. Dessutom förbjöds export av separat listade produkter för oljeprojekt i arktiska områden och i djupa vatten samt för skifferolja. Syftet med begränsningen är att påverka utvecklingen inom sektorn på lång sikt och den har inga effekter på den nuvarande tillgången på olja. EU begränsade också tillhandahållandet av tekniskt bistånd, förmedlingstjänster och finansiering för ovan nämnda produkter och exporten av dem.

Rysslands importförbud

Den 7 augusti 2014 förbjöd Ryssland importen av kött och köttprodukter, mjölk och mjölkprodukter, rotfrukter, grönsaker, frukt och nötter, växtfettbaserade livsmedelsprodukter samt fisk och kräftdjur från EU, Förenta staterna, Kanada, Australien och Norge. Importförbudet gäller i ett år. Ryssland stoppade importen av svinkött redan i januari på grund av att den afrikanska svinpesten spritt sig till EU. Förbudet gäller inte varor som importeras av privatpersoner och som är avsedda som barnmat. Den 20 augusti 2014 meddelade Ryssland att bland annat laktosfria mjölkprodukter och sättpotatis undantas från förbudet.

Sanktionernas konsekvenser för livsmedelsproduktionen och lantbruket

År 2013 exporterade Finland livsmedel till Ryssland till ett värde på drygt 430 miljoner euro. Valios andel av det var cirka 350 miljoner euro. Ost och ostmassa exporterades för 128 miljoner euro och smör för 73 miljoner euro. Värdet på exporten av yoghurt och andra syrade mjölkprodukter var 21 miljoner euro. Resten, 80 miljoner euro, fördelades mellan flera kategorier. Bland köttprodukterna exporterades mest svinkött, för ett värde på 12 miljoner euro. Import av svinkött till Ryssland förbjöds redan i januari. Ryssland har motiverat förbudet med de allvarliga djursjukdomar som påträffas i vissa EU-länder.

Konsekvenserna för livsmedelsexporten drabbar den finländska lantbruksproduktionen och livsmedelsindustrin. Vid minskande efterfrågan är det möjligt att speciellt mjölksektorn i hela Europa drabbas av minskande producentpriser och lönsamhet. Med tanke på både den totala omsättningen och exportintäkterna är mjölkproduktionen den viktigaste produktions-

sektorn i det finländska lantbruket. På pristrycket på mjölkprodukterna inverkar bland annat att den råmjölk som inte kan exporteras till Ryssland i form av produkter med högt mervärde nu ska förädlas till smör och mjölkpulver som ger en betydligt mindre värdeökning. De slutliga effekterna beror på i vilken omfattning man kan hitta ersättande exportmarknader för mervärdesprodukterna.

År 2013 exporterade EU-länderna livsmedel till Ryssland sammanlagt för cirka 12,2 miljarder euro. Den livsmedelsvolym som är föremål för importförbuden, motsvarande cirka 5,3 miljarder euro, kommer att riktas på den inre marknaden och erbjudas via nya marknadskanaler till andra länder utanför EU. Detta medför också ett tryck på att sänka konsumentpriserna på livsmedel i EU-länderna och därigenom även sänka producentpriserna inom lantbruket.

Konsekvenserna av motaktionerna för den övriga företagssektorn

Största delen av de negativa ekonomiska effekterna för den övriga företagssektorn beror på den försvagade ryska ekonomin och den allmänna osäkerheten till följd av krisen i Ukraina. EU:s sanktioner mot finanssektorn i kombination med den svaga ekonomiska utvecklingen i Ryssland har skärpt finansieringsläget i Ryssland och påverkar speciellt den finländska teknikindustrins försäljning av investeringsvaror i Ryssland. Osäkerheten med anledning av Ukrainakrisen försvagar dessutom investeringssentimentet i Ryssland. Finlands varuexport till Ryssland minskade med 14 procent under början av året (januari–maj). Avmattningen i efterfrågan på investeringsvaror påverkar Finlands ekonomi och export i en större omfattning än Rysslands importbegränsningar på livsmedelssektorn.

År 2013 konsumerade ryska personer i Finland cirka 1,210 miljarder euro, av vilket inköp av varor stod för 908 miljarder euro och tjänster för 301 miljarder euro. Inköpen av varor utgjorde cirka 2,0 procent av detaljhandels momspliktiga omsättning. Efterfrågan på tjänster riktas speciellt på Helsingfors och inköpen på Södra Karelen. Ryska personers konsumtion per person började minska redan i fjol, men då ökade antalet turister fortfarande och därmed även den totala konsumtionen. De ryska turisternas konsumtion började minska redan sommaren 2013. Det är möjligt att shoppingturismen från Ryssland ökar till följd av sanktionerna, men totalt sett kommer det inte att ha några betydande effekter.

Direkta ekonomiska konsekvenser av de begränsande åtgärderna och motsanktionerna –FM:s ekonomiska avdelnings bedömning

De sektorvisa begränsningar som EU infört har mycket små direkta konsekvenser för Ryssland på nationalekonomisk nivå. Sanktionerna minskar speciellt de utländska investeringarna gällande oljeprospektering och så kallade ovanliga oljekällor.

De begränsningar som gäller kapitalmarknaden har begränsade direkta konsekvenser för den ryska ekonomin genom de ryska företag eller banker som utsätts för begränsningarna. Både statsföretagen och nästan alla stora statsbanker har endast små skulder som förfaller till betalning inom ett år. I den ryska ekonomin har betydelsen av finansiering en mindre roll än i utvecklade ekonomier. Begränsningarna skulle ha negativa effekter på tillgången till finansiering, kostnader samt övriga kreditvillkor för alla ryska företag och banker och på den ryska aktiemarknaden.

På kort sikt är det mycket enkelt att kompensera för försvårade basoperationer, såsom medelanskaffning, inom finansieringen. Företagen och bankerna kan använda sina likvida medel för att sköta skulderna. Dessutom kan man i viss utsträckning skaffa finansiering från andra marknader och den inhemska banksektorn. I sista hand kan bristerna på finansiering kompletteras genom att utnyttja den ryska statens medel samt centralbanken och statsbankerna.

De begränsningar som gäller kapitalmarknaden har inga betydande direkta konsekvenser för Finland eller de finländska finansinstituten.

Också de sektorvisa begränsningarna är fokuserade på produkter som utgör endast en liten del av handeln mellan Finland och Ryssland. Även om sanktionernas direkta national-ekonomiska effekter på Finland är små, kan effekterna på enskilda företag vara betydande.

Importförbudet på livsmedel omfattar över 30 % av den ryska konsumtionen av kött och grönsaker och över 40 % av mjölkprodukterna. På kort sikt kan Ryssland inte ersätta denna import med egen produktion eller import från exempelvis Asien och Latinamerika. FM:s bedömning är att importförbudet höjer livsmedelspriserna och accelererar inflationen i Ryssland med cirka 2 procentenheter år 2014.

Till följd av det ryska importförbudet sjunker livsmedelsexporten från Finland till Ryssland till under en fjärdedel av det normala läget. År 2013 exporterade Finland produkter, som nu omfattas av importförbudet, till ett värde av cirka 280 miljoner euro till Ryssland. Störst är konsekvenserna för mjölkprodukter. Konsekvenserna för livsmedelsexporten drabbar den finländska lantbruksproduktionen och livsmedelsindustrin, särskilt inom mjölksektorn. Även den mängd livsmedel som är underkastad EU:s importförbud kommer i fortsättningen att riktas både till den inre marknaden och söka sin väg till alternativa marknader.

Å andra sidan kan en ny inriktning av den ryska importen öppna upp för nya exportmöjligheter. Exporten av mjölkprodukter till Ryssland kan ersättas med försäljning av smör och mjölkpulver på annat håll eller till EU:s interventionsfond, vilket uppskattas minska mjölksektorns exportintäkter med 50–100 miljoner euro. Även om importförbudet har omfattande konsekvenser för vissa företag, blir dess totala ekonomiska konsekvenser även i värsta fall mycket begränsade. Enligt FM:s analys sänker de ryska motsanktionerna Finlands BNP för 2014 med högst cirka 0,1 procent.

Direkta ekonomiska konsekvenser av de begränsande åtgärderna och motsanktionerna –Finlands banks bedömning

De ekonomiska sanktionerna som EU fattade beslut om den 29 juli 2014 gällande finansieringskanalerna har påverkat finansieringskostnaderna i Ryssland, men de har hittills inte försvagat rubeln. De beslut om exportbegränsningar som gäller för närvarande för militär teknik, produkter med dubbla användningsområden och tekniska produkter inom vissa specialbranscher sänker värdet på den ryska importen med endast cirka 0,15 procent. Samtidigt är Finlands export till Ryssland mycket liten inom dessa produktgrupper.

De livsmedel som omfattas av motsanktionerna hade en andel på cirka 0,5 % av varuexporten år 2013 och cirka 0,4 % av all export. De livsmedel som omfattas av motsanktionerna hade en andel på cirka 20 % av all livsmedellexport år 2013. Enligt input-outputtabellen för 2010 var exportens andel av hela livsmedelsindustrins förädlingsvärde cirka 13 %, vilket betyder att 2,6 % av livsmedelsindustrins produktion söker nya marknader. De slutgiltiga konsekvenserna av de ryska motsanktionerna på den totala produktionen beror på hur produktionen och marknaden anpassar sig till den nya situationen.

Marknadens anpassning till den krympta exportmarknaden uppskattades med Finlands Banks Aino-modell. De ryska motsanktionerna reducerar den finska exportefterfrågan med cirka 0,4 %. Eftersom motsanktionerna gäller alla EU-länder, sänker överutbudet av livsmedel priserna inom hela EU. Därför kan man anta att Finlands relativa exportpriser och konkurrenskraft i fråga om priserna hålls oförändrade i kalkylen. Om man dessutom antar att produkterna inte snabbt hittar en ersättande marknad, minskar förändringarna i exportefterfrågan den finska exporten nästan fullt ut.

När man bedömer motsanktionernas effekter på bruttonationalprodukten får importens exportflexibilitet en avgörande roll. Om man utgår ifrån att livsmedelsindustrin använder främst inhemska råvaror för sina exportprodukter, har den minskade exporten inte signifikanta effekter på råvaruimporten och Finlands nettoexport minskar i samma mån som exporten. Härvid har de ryska motsanktionerna en effekt på drygt 0,1 % på bruttonationalprodukten.

Om man antar att råvaruimporten reagerar fullt ut på den förändrade exportefterfrågan, blir effekterna på den totala produktionen mindre, under 0,1 %. Om det överutbud som orsakas av den krympande exportmarknaden avlastas på den inhemska marknaden, kommer konsumentpriserna att sjunka och den ökade inhemska efterfrågan att delvis kunna kompensera för den minskade exporten. Det är också sannolikt att livsmedelsproduktionen inte minskar i samma grad som efterfrågan till Ryssland, eftersom åtminstone en del av produktionen kan styras till andra områden och förädlas till andra produkter.

I denna kalkyl har man inte bedömt spridningseffekterna från EU:s sanktioner och de ryska motsanktionerna på den globala och särskilt den europeiska exportmarknaden. De multiplikatoreffekter som kan återspeglas från dessa marknader skulle fortfarande påverka den finska ekonomin negativt. Effekterna av de nuvarande ryska motsanktionerna torde emellertid förbli små inom hela EU, varvid även spridningseffekterna på Finland kommer att bli småskaliga.

Sanktionernas indirekta konsekvenser – FM:s ekonomiska avdelnings bedömning

De indirekta ekonomiska konsekvenser av EU:s sanktioner har större betydelse än de direkta konsekvenserna. Särskilt begränsningen av finansieringen kan ge upphov till betydande indirekta konsekvenser, när utländska banker börjar begränsa de ryska företagens tillgång till finansiering.

Den ökade osäkerheten ger de största konsekvenserna. Ryska och utländska företag och finansaktörer samt ryska hushåll kan komma att snabbt föra ut kapital från landet eller rubeln. Då försvagas rubeln, vilket gör att inflationen accelererar och konsumtionstillväxten bromsas upp. Dessutom ökar försiktigheten bland realekonomiska placerare. Livsmedelspriserna stiger till följd av det ryska importförbudet och inflationen ökar ytterligare, vilket minskar konsumtionen.

Den försvagade rubeln, konsumtionen och investeringsaktiviteten minskar den ryska varuimporten och ryska folkets turistresor utomlands. Dessa indirekta konsekvenser påverkar Rysslands handelspartner via handelskanaler och valutakursreaktioner oavsett hur nära affärsrelationer man har. De ryska handelspartnerns minskade aktivitet återspeglas fortfarande på den finska exportefterfrågan, men effekterna på den finska exporten är mycket liten.

År 2013 var den finska varuexporten till Ryssland 5,4 miljarder euro och importen från Ryssland 10,5 miljarder euro. Varuexporten till Ryssland utgjorde cirka 9,6 % av den totala exporten och varuimporten cirka 18 % av den totala importen. Ryssland är även ett betydande objekt för tjänsteexport. Till exempel kommer cirka 30 % av turisterna från Ryssland, och år 2013 hade de med sig intäkter på över 1,2 miljarder euro till Finland.

I den ryska exporten var det inhemska förädlingsvärdets andel större än inom exporten i genomsnitt. Det inhemska förädlingsvärdet används för att betala löner, vinster och skatter, och det inhemska förädlingsvärdets andel beskriver bättre ett lands beroende av exportlandets utveckling än bruttoexportens andel. Dessutom är småföretagens andel av exporten till Ryssland avsevärt större än av exporten i genomsnitt. Det är svårare för småföretag att skydda sig mot risker och rikta sina ansträngningar mot nya marknader än för storföretag, vilket gör att effekterna av de negativa chockerna kan bli mer omfattande.

Sanktionernas totala ekonomiska konsekvenser kommer att ingå i den prognos som ekonomiska avdelningen vid FM publicerar den 15 september 2014.

Den ekonomiska situationen i Ryssland – FM:s ekonomiska avdelnings bedömning

Ockupationen och anslutningen av Krim till Ryssland i månadsskiftet februari-mars, de ryska åtgärderna för att rubba situationen i Östra Ukraina, hotet om sanktioner samt den negativa inrikes- och finanspolitiska utvecklingen i Ryssland har ökat osäkerheten gällande Ryssland. Den ryska ekonomiska tillväxten halverades från cirka 2 procent under fjolårets sista kvartal till drygt 0,8 procent under innevarande års första och andra kvartal. Ekonomiska avdelningen vid FM förutspår att Rysslands BNP minskar med en procent år 2014 och hålls på samma nivå år 2015.

Även om den ökade geopolitiska osäkerheten har höjt räntorna i Ryssland, försvagat rubeln, accelererat inflationen samt minskat investeringarna och importen, utgör läget i Ukraina samt sanktionerna och motsanktionerna bara en bråkdel av Rysslands ekonomiska utmaningar. Tillväxten har bromsats upp framför allt på grund av att landets ekonomiska system reformeras så långsamt. Inte ens det höga oljepriset ger liknande tillväxt som under tidigare år på grund av kapacitetsbrist och få investeringar.

Ekonomiska avdelningen uppskattar att de försvagade ekonomiska utsikterna i Ryssland sänker den totala produktionen i Finland med sammanlagt cirka 0,5 procent åren 2014–2015 och höjer arbetslösheten med cirka 0,2 procentenheter före utgången av 2015 jämfört med prognosen från december 2013. Den kumulativa konsekvensen av det ryska importförbudet på BNP är cirka 0,1 % och mycket marginell på arbetslösheten. Dessa kalkyler är förknippade med stora osäkerheter, särskilt i en dylik situation, där de grundläggande ekonomiska verksamhetssätten kan komma att förändras.

Den ekonomiska situationen i Ryssland – Finland Banks bedömning

Enligt den prognos som Finlands Bank publicerade i juni hålls den finländska ekonomin år 2014 på samma nivå som år 2013. För den ryska ekonomiska utvecklingens del omfattade de underliggande antagandena i prognosen den uppbromsning som kunde konstateras i den ryska ekonomiska utvecklingen på våren, den försvagade rubelkursen samt den ökade osäkerheten på grund av Krimkrisen. Grundscenariot i juni månads prognos omfattade inga fortgående konsekvenser av en eventuell eskalering av krisen från det då gällande läget.

Den ryska ekonomiska tillväxten började försvagas under 2013. Tillväxtprognosen för Ryssland år 2014 justerades nedåt med cirka 2 procentenheter efter december 2013 och den ryska importprognosen med cirka 5 procentenheter. På grund av denna försvagning på den finska exportmarknaden kunde man uppskatta att Finlands ekonomiska tillväxt år 2014 skulle försvagas med cirka 0,1 procent.

Den ekonomiska utvecklingen i Ryssland under våren och sommaren har gett upphov till en ytterligare nedåtjustering av den ryska importprognosen. Om den ryska importen i år minskar med 6 % från fjolåret, och rubeln håller sitt nuvarande värde, kan man uppskatta att BNP-tillväxten i Finland är 0,2 procent långsammare år 2014 än i den prognos som Finlands Bank gav i juni.

Rysslands motsanktioner – VATT:s analys

Med hjälp av VATTAGE-modellen är det möjligt att i detalj analysera vilka konsekvenser Rysslands importchocker har på Finlands ekonomi. I ett scenario sätts den procentuella minskning som sanktionerna medför för exporten av lantbruksprodukter och livsmedel i direkt relation till exporten utanför EU. Enbart sanktionerna gällande lantbruksprodukter och livsmedel har ingen större inverkan på Finlands totala bruttonationalprodukt – inte ens när man tar hänsyn till att produktionsöverskottet inte kan riktas till andra EU-länder i form av ökad export. Motsanktionerna medför dock förändringar i de proportionella priserna på livsmedel och lantbruksprodukter och har betydligt större konsekvenser på branschnivå än för samhällsekonomin.

Enligt scenariot är ökningen i BNP högst 0,01 procent mindre än enligt grundtrenden. Den huvudsakliga orsaken till den minskade nationalprodukten är de minskade investeringarna, utöver exporteffekten. Den minskade exporten av livsmedel avspeglas på den inhemska prisnivån för livsmedel. När prisnivån sjunker minskar livsmedelsimporten något, vilket syns som en positiv effekt på nationalprodukten. Effekten är mindre om prisnivån för importerade livsmedel sjunker, vilket i sin tur innebär att den totala effekten av motsanktionerna på nationalprodukten blir något större. En analys av världshandeln som gjorts med hjälp av GTAP-modellen visar emellertid att konsekvenserna av motsanktionerna för livsmedelspriserna inom EU förblir relativt obetydliga.

Inom de branscher som direkt drabbas av sanktionerna är konsekvenserna betydligt större. Sanktionerna beräknas till exempel inom livsmedelsindustrin minska sysselsättningen med cirka 3,8 procent och mervärdet med cirka 2,5 procent kumulativt fram till 2015. Exporten av fiskeriprodukter till länder utanför EU har nästan uteslutande gått till Ryssland under de senaste åren. Därför är också effekterna på mervärdet och sysselsättningen procentuellt sett nästan lika stora inom fiskerinäringen som inom livsmedelsindustrin. Sanktionerna har proportionellt sett inte lika stora konsekvenser för exporten av lantbruksprodukter, och konsekvenserna är mindre för lantbruket än för livsmedelsindustrin och fiskerinäringen. Inom andra branscher är effekterna på mervärdet och sysselsättningen obetydliga. Enligt en beräkning sjunker exempelvis mervärdet på godstransporterna inom vägtrafiken med högst 0,2 procent 2015, jämfört med grundtrenden. Några andra exportbranscher kan till och med minimalt gynnas av att kostnadsökningen avtar i Finland och exporten ökar i de aktuella branscherna.

Riskscenario

FM:s ekonomiavdelning har också utarbetat ett riskscenario med fokus på vilka konsekvenser en dramatisk tillbakagång i Rysslands ekonomi har för Finland. Enligt scenariot minskar volymen för Rysslands import med totalt cirka 32 procent fram till slutet av 2016 jämfört med nivån under 2013. Importen kommer att minska på grund av att den allmänna ekonomiska aktiviteten försvagas, köpkraften minskar på grund av devalveringen av valutakursen och för att exporten av rysk olja avtar. Finlands export till Ryssland utgör cirka 10 procent av den totala exporten. Den i scenariot antagna svagare utvecklingen för Rysslands import, jämfört med tidigare uppskattningar, skulle med denna vikt avspeglas på Finlands export. Dessutom kan Rysslands försvagade ekonomiska aktivitet inverka på Finland även via Rysslands handelspartner, men effekten på Finlands exportefterfrågan är tämligen liten.

Enligt en beräkning antas Finlands import försvagas i samma förhållande som ökningen av BNP. Effekten på importen kan även bli något mindre eftersom betydelsen av utländska importinsatser inom livsmedelsproduktionen är mindre än normalt jämfört med flera andra branscher. När utvecklingen av den totala produktionen försvagas förblir efterfrågan på arbets-

kraft mindre än förväntat. Enligt beräkningen antas dessutom att hälften av förändringen av BNP avspeglas på sysselsättningen. I så fall sker utvecklingen av produktiviteten något snabbare än vad som antas i grundprognosen, eftersom sysselsättningen försvagas i mindre omfattning i förhållande till utvecklingen av den totala produktionen. Inom industrin avspeglas förändringarna i produktionen normalt inte fullt ut på sysselsättningen.

I beräkningen antas vidare att svårigheterna i Finlands export inte avspeglas på de inhemska aktörernas investerings- och konsumtionsbeslut. Om sysselsättningsläget försvagades skulle det dock oundvikligen öka risken för att konsumenterna eventuellt ska förändra sitt beteende och bli något försiktigare. På samma sätt kan företagen senarelägga vissa investeringsprojekt som ansluter sig till handeln med Ryssland.

De viktigaste resultaten av riskscenariot visas i tabell 1. Siffrorna har satts i relation till grundtrenden i den prognos som FM:s ekonomiavdelning publicerar den 15 september 2014. Det huvudsakliga budskapet i analysen är att en osannolikt dramatisk recession i Ryssland gör att Finlands totala produktion minskar med totalt cirka en procent kumulativt fram till 2016, i förhållande till grundtrenden i prognosen.

TABELL 1. Skillnaden mellan prognosen och riskscenariot

	2013	2014	2015	2016
	%ändring			
BNP	0,0	-0,2	-0,5	-0,3
export	0,0	-0,7	-1,8	-0,8
import	0,0	-0,1	-0,4	-0,2
sysselsättning	0,0	-0,1	-0,3	-0,1
produktivitet	0,0	-0,1	-0,3	-0,1
arbetslöshetsgrad	0,0	0,1	0,2	0,3
Rysslands import	0,0	-8,1	-12,9	-6,8

Mer information:

- ▶ Markus Sovala, överdirektör (FM/EA), 040 761 2723
- ▶ Erkki Virtanen, kanslichef (ANM), 0295 063 502
- ▶ Mika Kuismanen, enhetschef (FM/EA), 0295 530 021
- ▶ Markku Stenborg, finansråd (FM/EA), 0295 530 124
- ▶ Iikka Korhonen, forskningschef (Finlands Bank), 050 387 5763
- ▶ Juha Kilponen, prognoschef (Finlands Bank), 050 387 5756
- ▶ Veli-Pekka Talvela, överdirektör (JSM/LA), 0295 162 150
- ▶ Juha Honkatukia, enhetschef (VATT), 0295 519 413

FINANSMINISTERIET
Snellmangatan 1 A
PB 28, 00023 Statsrådet
Telefon 0295 160 01
Telefax 09 160 33123
www.finansministeriet.fi